

Heikki Niemeläinen:

ASUKKAIDEN ITSEHALLINTOA TULEE VAALIA UUDISTUKSISSA

Maakunnat ja kunnat tulee perustaa yhtenäisen itsehallinnon ja veropohjan piirissä, jolloin niiden työnjako ja taloudelliset suhteet voivat kehittyä luontevasti.

Juha Sipilän (kesk) hallitus julkisti kesäkuun lopussa alustavan lakipaketin aluehallinnon sekä sosiaali- ja terveystoimen uudistamisesta. Hallitus aikoo perustaa Suomeen maakunnat. Menettely luo edellytykset siirtää nykyisiä kuntayhtymiä ja -yhtiöitä perustettaviin maakuntiin.

Maakunnat voidaan perustaa joko valtion tai asukkaiden itsehallinnon veropohjan varaan. Nyt veropohjaksi on muodostumassa valtion veropohja.

Valtion veropohja kaventaisi asukkaiden itsehallintoa, ja valtion hallinto vastaavasti laajenisi. Onko asukkaiden itsehallinnon kaventaminen perusteltua ottaen huomioon, että asukkaiden itsehallinto on sekin perustuslain turvaama oikeus?

Kysymys on perusteltu, sillä itsehallinnon kaventaminen ei sinänsä kuulu hallituksen tavoitteisiin, vaan se on veropohjan valtiollisen järjestämisen seuraus.

Perustuslakia koskevan ajattelun mukaan perusoikeuksia tulee tarkastella kokonaisuutena. Tuon oikeusoppineiden kehittämän ajattelun mukaan jokin yksittäinen perusoikeus, kuten asukkaiden oikeus itsehallintoon, voi kaventua, jos muut perusoikeudet, kuten sote-palveluihin liittyvät perusoikeudet, samalla edistyvät.

Perusteluelvoitteen näkökulmasta nyt julkistettu lakipaketti on ongelmallinen. Lakipaketti tähtää terveyserojen kaventamiseen ottamatta kantaa siihen, mitä kavennettavat terveyserot olisivat, millä alueilla ne sijaitisivat ja miten esitetty lakipaketti poistaisi ne.

Paketin perusteella on ilmeistä, ettei terveyserojen kaventaminen ole riittävä peruste asukkaiden itsehallinnon kaventamiselle.

Asukkaiden itsehallintoa tulee kuitenkin kehittää, jotta hallitusohjelman tavoitteet voitaisiin toteuttaa sen piirissä.

Nykyinen yksitasoinen kuntajärjestelmä on liian jäykkä, kun muun muassa muuttoliike edellyttää tehtävien joustavaa ja ajan tarpeissa elävää palveluiden uutta kohdentamista paikallisen ja aluetason välillä. Siksi maakunnat ja kunnat tulee

perustaa yhtenäisen itsehallinnon ja veropohjan piirissä, jolloin niiden työnjako ja taloudelliset suhteet voivat kehittyä luontevasti.

Perustuslaki asettaa perusoikeuksien turvaamisveloitteen jakamattomasti julkiselle vallalle. Turvaamisvelvoite koskee myös kuntia. Sen hoito rasittaa kuntien veropohjaa tulevaisuudessakin, vaikka julkisen vallan sisäistä työnjakoa muutettaisiin järjestämis- ja tuottamisvastuiden osalta.

Lakipaketin toteutettavuus kohenisi, jos hallitus linjaisi uudistukset toteutettaviksi asukkaiden itsehallinnon piirissä. Itsehallinnon sisällön määrittelee Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja, joka on osa Suomen oikeusjärjestystä. Verotusoikeus on sen ytimessä.

Kirjoittaja on Kuntien takauskeskuksen toimitusjohtaja. Kirjoitus on julkaistu Helsingin Sanomien Mielipide-palstalla 7.8.2016.